

Przez podwójną granicę

**Przymusowa migracja osób LGBTQI+ do Polski:
dyskryminacja, prześladowanie i wyzwania
w dostępie do pomocy humanitarnej.**

**Konsorcjum
Migracyjne**

Migration Consortium

Podziękowania

Jesteśmy głęboko wdzięczni wszystkim osobom, które podzieliły się z nami swoim osobistym doświadczeniem. Mamy szczerą nadzieję, że niniejszy raport zostanie wykorzystany w sposób, który pozwoli lepiej wspierać osoby doświadczające dyskryminacji lub nadużyć w ich drodze do bezpieczeństwa i szacunku.

Chcemy również wyrazić uznanie dla niesamowitej pracy niezliczonych lokalnych i międzynarodowych organizacji, nieformalnych grup, społeczności i osób w Polsce i poza jej granicami, które nieustannie wspierają osoby z doświadczeniem przymusowej migracji, niezależnie od ich orientacji seksualnej, tożsamości płciowej, ekspresji płciowej lub cech płciowych. Wiele z nich przyczyniło się do powstania niniejszego badania i podzieliło się z nami swoją cenną wiedzą. Co najważniejsze, wiele historii przedstawionych w niniejszym raporcie zakończyło się pozytywnie właśnie dzięki Waszemu zaangażowaniu.

Na koniec pragniemy podziękować osobom, które nieustraszenie poprawiały, recenzowały, doradzały i pracowały nad tym raportem, a w szczególności Milenie Chodole, Urszuli Idzikowskiej, Lilit Hayrapetyan, Yaroslavie Tarasenko, Stef Pruski i Sue Ellen Stefanini z Plan International Poland, jak również zespołowi Konsorcjum Migracyjnego – prof. Witoldowi Klausowi, Aleksandrze Fertlińskiej, Magdalenie Nazimek, Annie Tsybie i Lili Sogomyi, jak również Joannie Sarneckiej i Darinowi Loka z Queer Without Borders.

Dziękujemy za zaufanie i współpracę. Bez Was ten raport by nie powstał.

Badanie zostało przeprowadzone przez Konsorcjum Migracyjne we współpracy z Plan International Poland.

Koordynator badania: Sarian Jarosz

Asystentka ds. badań: Joanna Sarnecka

Recenzja i proofreading: Roch Dunin-Wąsowicz

Warszawa, 2025 r.

Streszczenie raportu

Wyobrażałem sobie Polskę i Europę inaczej. Naprawdę wierzyłem, że jest tu lepiej dla osób takich jak my.
(uchodźca w Polsce, IDI4)

Polityka przyjmowania osób potrzebujących pomocy humanitarnej lub azylu nie może być uznana za skuteczną, jeśli nie gwarantuje poszanowania praw człowieka i odpowiedniej ochrony tym, którzy są w szczególnie trudnym położeniu.¹ Ostatnie zmiany w regionie Europy Środkowo-Wschodniej, takie jak pełnoskalowa wojna w Ukrainie² oraz kryzys humanitarny na granicy polsko-białoruskiej³ uwydatniły konieczność ponownej oceny i wzmocnienia mechanizmów ochrony grup marginalizowanych, w szczególności osób LGBTQI+, które zostały zmuszone do opuszczenia swoich państw pochodzenia.⁴ Niniejszy raport przedstawia unikalną, bezpośrednią analizę opartą na relacjach osób LGBTQI+, które w obawie o swoje życie, zdrowie lub bezpieczeństwo szukały schronienia w Polsce – zarówno przed, jak i po lutym 2022 roku.

Niniejszy raport zawiera szczegółową, wieloetapową analizę systemowych i prawnych – a nie tylko humanitarnych – przeszkód, z jakimi borykają się osoby LGBTQI+ ubiegające się o ochronę w Polsce. Co ważne, przedstawia on konkretne rozwiązania dla decydentów, administracji publicznej, służb granicznych oraz organizacji lokalnych i międzynarodowych działających w Polsce, które mogłyby pomóc w stworzeniu systemu recepcyjnego dla osób LGBTQI+ opartego na poszanowaniu ich

praw. Tym samym odróżnia się od innych raportów w tym obszarze, które powstały po 2022 roku.

Przykład Polski pokazuje, jak istotna jest rola lokalnego kontekstu oraz państwowych instytucji w działaniach humanitarnych na zewnętrznych granicach Unii Europejskiej. Z naszej analizy wynika, że w kontekście przyszłych rozwiązań i przepisów – takich jak wdrożenie Paktu o Migracji i Azylu oraz Strategii Migracyjnej Polski – zapewnienie odpowiedniej ochrony i wsparcia osobom zagrożonym wykluczeniem i przemocą będzie prawdziwym sprawdzianem dla zasad i wartości humanitarnych, które wyznaje UE.⁵

W niniejszym raporcie przedstawiono pierwszą kompleksową analizę sytuacji uchodźców i migrantów przymusowych ze społeczności LGBTQI+ w kontekście reakcji Polski na kryzys uchodźczy związany z sytuacją w Ukrainie. Skupiono się na doświadczeniach osób LGBTQI+, dokonując krytycznej analizy luk systemowych w krajowych procedurach azylowych oraz pomocy humanitarnej i ram prawnych. Analiza ta opiera się na 23 pogłębionych wywiadach (IDI)⁶ przeprowadzonych z 24 przymusowymi migrantami ze społeczności LGBTQI+ oraz 18 wywiadach eksperckich (KII)⁷ z przedstawicielami środowisk prawnych, organizacji humanitarnych, oddolnych organizacji społecznych oraz podmiotów międzynarodowych. Dane zostały dodatkowo uzupełnione analizą prawną oraz przeglądem literatury naukowej i instytucjonalnej.

1 UNHCR, LGBTIQ persons in forced displacement and statelessness: protection and solutions, 2021, <https://www.refworld.org/reference/confdoc/unhcr/2021/en/123913>

2 Jarosz i Klaus, Polish School of Assistance, 2023, <https://konsorcjum.org.pl/en/report-the-polish-school-of-assistance/>

3 We Are Monitoring, We have only one war: immigration, you..., 2024, https://wearemonitoring.org.pl/wp-content/uploads/2024/10/Raport-Granica_srodek_ENG_online.pdf

4 W niniejszym raporcie używamy terminu „migranci przymusowi” jako kategorii ogólnej, która odnosi się do wszystkich trajektorii przymusowych i form ochrony (ochrona tymczasowa, status uchodźcy, ochrona uzupełniająca itp.).

5 TGEU, EU asylum pact fails trans and gender-diverse asylum seekers, 2024, <https://tgeu.org/eu-asylum-pact-fails-trans-and-gender-diverse-asylum-seekers/>

6 Pogłębione wywiady (IDI) z osobami z doświadczeniem przymusowej migracji.

7 Wywiady z kluczowymi informatorami (KII), czyli ekspertami w danej dziedzinie, z oddzielnym kwestionariuszem.

Brak rzetelnych danych

Wywiady przedstawione w niniejszym raporcie pokazują, że pomimo rosnącej świadomości międzynarodowej na temat trudnej sytuacji uchodźców w Europie Środkowej i Wschodniej, szczególnie sytuacja osób LGBTQI+ zmuszonych do migracji z Białorusi, Ukrainy oraz krajów Bliskiego Wschodu i Afryki do Polski pozostaje w dużym stopniu niedostatecznie opisana, a odpowiednie działania w tej sprawie są nieadekwatne. Urząd ds. Cudzoziemców przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji nie gromadzi systematycznie i regularnie danych dotyczących wniosków o azyl związanych z SOGIESC⁸, co utrudnia monitorowanie sytuacji oraz rzecznictwo na rzecz poprawy jakości procedur azylowych dla tej grupy.

Liczne raporty międzynarodowych organizacji praw człowieka, w tym ILGA Europe⁹, Amnesty International¹⁰ ORAM¹¹, zwracają uwagę na to, że osoby LGBTQI+ ze wspomnianych regionów często uciekają przed głęboko zakorzenionymi prześladowaniami, kryminalizacją i systemową przemocą w swoich krajach pochodzenia, szukając ochrony w miejscu, które, ich zdaniem, będzie bezpieczniejsze. Według lokalnych organizacji skala i różnorodność wniosków o azyl i potrzeb osób LGBTQI+ w Polsce wyraźnie wzrosły w latach 2021–2024. Niemniej jednak nie znajduje to odzwierciedlenia w przygotowaniu polskiej administracji publicznej ani służb granicznych do pracy z tą grupą.

Po przybyciu do Polski osoby ubiegające się o azyl spotykają się z ciągłą marginalizacją, dyskryminacją i strukturalnymi barierami w dostępie do ochrony w ramach systemu azylowego. Standardy humanitarne, takie jak Podręcznik Standardów Sphere¹² i wytyczne Stałego Komitetu Międzyagencyjnego (IASC) dotyczące włączania osób LGBTQI+ w działania humanitarne, jasno określają obowiązek poszanowania godności, bezpieczeństwa i równego traktowania osób migranckich ze społeczności LGBTQI+. Niemniej jednak w praktyce wdrażanie tych przepisów pozostaje na niskim poziomie. Procedury azylowe często nie uwzględniają w odpowiedni sposób wniosków opartych na orientacji seksualnej i tożsamości płciowej, co prowadzi do retraumatyzacji osób podczas przesłuchań, naruszenia zasad poufności oraz niesprawiedliwej oceny wiarygodności. Osoby zwracają także uwagę na wpływ tłumaczy na skuteczność bądź nieskuteczność zgłaszania kwestii związanych z SOGIESC w trakcie procedury azylowej.

Osoby LGBTQI+ ubiegające się o azyl w ośrodkach dla uchodźców często zgłaszają przypadki nękania, odizolowania i ryzyka przemocy z powodu queerfobii¹³ ze strony innych migrantów, a także niewystarczający dostęp do pomocy psychospołecznej i prawnej. Przeplatanie się homofobii, rasizmu i ksenofobii dodatkowo pogłębia ich trudną sytuację, pozbawiając wielu skutecznych narzędzi do dochodzenia swoich praw.

Wyzwania prawne a przymusowa migracja osób LGBTQI+

Pomimo zobowiązań wynikających z Konwencji dotyczącej statusu uchodźców z 1951 roku oraz dyrektyw UE w sprawie azylu, uchodźcy i migranci ze społecz-

ności LGBTQI+ napotykają w Polsce poważne przeszkody prawne w uzyskaniu ochrony międzynarodowej.¹⁴ Polskie prawo azylowe nie uwzględnia orientacji seksualnej,

tożsamości płciowej ani ekspresji płciowej (SOGIESC) jako wyraźnych powodów do prześladowań, co prowadzi do niespójnej interpretacji i stosowania przepisów azylowych. Jak pokazano w niniejszym raporcie, osoby ubiegające się o azyl często podlegają niewłaściwej ocenie wiarygodności, wymagającej przedstawienia intymnych i upokarzających dowodów potwierdzających ich tożsamość.

Gwarancje proceduralne, w tym poufność podczas przesłuchań i ocena podatności na zagrożenia, są często

niewystarczające. Ponadto brak specjalistycznej pomocy prawnej dla osób LGBTQI+ ubiegających się o azyl oznacza, że wiele z nich musi zmagać się ze skomplikowanymi procedurami bez odpowiedniego wsparcia, co znacznie zwiększa ryzyko odmowy wniosku i wydalenia z kraju. Te systemowe przeszkody prawne nie tylko naruszają podstawowe prawa człowieka, ale także pogłębiają wykluczenie społeczne i ekonomiczne migrantów ze społeczności LGBTQI+ w Polsce.

Kontekst lokalny i rola społeczeństwa obywatelskiego

Przez pięć kolejnych lat (2019–2024) Polska zajmowała ostatnie miejsce w rankingu ILGA Europe dotyczącym ochrony praw osób LGBTQI+.¹⁵ Jak wskazują nasi respondenci, rosnące zmęczenie empatią i antyuchodźcze nastroje¹⁶ w połączeniu z brakiem ochrony praw osób LGBTQI+, wystawiają przymusowych migrantów z tej społeczności na poważne zagrożenia.

Chociaż państwo polskie podjęło istotne działania w odpowiedzi na ostatnie kryzysy humanitarne, potrzeby osób LGBTQI+ ubiegających się o azyl i status uchodźcy często nie są w wystarczającym stopniu uwzględniane w formalnym systemie ochrony. W efekcie wiele z tych osób musi opierać się przede wszystkim na wsparciu udzielanym przez organizacje społeczeństwa obywatelskiego, inicjatywy oddolne i międzynarodowe organizacje pozarządowe, aby uzyskać dostęp do podstawowych usług, takich jak bezpieczne zakwaterowanie, opieka zdrowotna, pomoc prawna i wsparcie psychospołeczne.

Według większości respondentów lokalne organizacje wykazały się niezwykle zaangażowaniem i elastycznością w reagowaniu na szczególną sytuację przymusowych migrantów ze społeczności LGBTQI+, zapewniając im usługi dostosowane do ich potrzeb – z poszanowaniem godności, bezpieczeństwa i praw człowieka. Ich działania są jednak często utrudnione przez ograniczone zasoby, brak koordynacji i niedostateczne wsparcie instytucjonalne.

Nasz raport pokazuje, że utrudnianie pomocy humanitarnej na granicy polsko-białoruskiej, w połączeniu z niedawnym wycofaniem się niektórych organizacji międzynarodowych z Polski, jest wyraźnym sygnałem, że przymusowi migranci ze społeczności LGBTQI+ nie znajdą odpowiedniej ochrony w Polsce, jeśli solidarność okazywana w indywidualnych przypadkach nie zostanie wzmocniona poprzez zmiany systemowe.

⁸ W odniesieniu do SOGIESC: orientacja seksualna, tożsamość płciowa lub ekspresja płciowa, cechy płciowe.

⁹ ILGA Europe, Policy briefing on LGBTI refugees and EU asylum legislation, 2021, <https://www.ilga-europe.org/policy-paper/policy-briefing-on-lgbti-refugees-and-eu-asylum-legislation/>

¹⁰ Amnesty International, They treated us like criminals. From shrinking space to LGBTI harassment, 2022, <https://amnesty.org/en/documents/eur37/5882/2022/en/>

¹¹ ORAM, Mainstreaming Inclusion for LGBTIQ Refugees, 2024, https://413ec0e2-e6a5-4637-92ec-8d0c4c7ba9a7.usrfiles.com/ugd/413ec0_389f27f9b67440499555a0382eb81987.pdf

¹² The Sphere, Sphere Handbook, 2018, <https://www.spherestandards.org/handbook/>

¹³ Innymi słowy: przemoc wobec osób queerowych dotyczy wszystkich form przemocy wobec osób LGBTQI+, takich jak homofobia, transfobia itp.

¹⁴ ORAM (2024), Mainstreaming Inclusion for LGBTIQ Refugees, https://413ec0e2-e6a5-4637-92ec-8d0c4c7ba9a7.usrfiles.com/ugd/413ec0_389f27f9b67440499555a0382eb81987.pdf

¹⁵ Notes from Poland, Poland ranked worst country in EU for LGBT+ people for fifth year running, 2024, [https://notesfrompoland.com/2024/05/15/poland-ranked-worst-country-in-eu-for-lgbt-people-for-fifth-year-running/#:~:text=Poland's%20score%20in%20the%20ranking,%25\)%20and%20Bulgaria%20\(23%25\)](https://notesfrompoland.com/2024/05/15/poland-ranked-worst-country-in-eu-for-lgbt-people-for-fifth-year-running/#:~:text=Poland's%20score%20in%20the%20ranking,%25)%20and%20Bulgaria%20(23%25).). (dostęp 24.04.2025).

¹⁶ K. Hargrave, Navigating narratives in Ukraine: humanitarian response amid solidarity and resistance, 2024, <https://odi.org/en/publications/navigating-narratives-in-ukraine-humanitarian-response-amid-solidarity-and-resistance>

Kluczowe rekomendacje

W oparciu o przedstawioną w tym raporcie analizę rekomendujemy następujące działania:

1. Uznanie i ochrona instytucjonalna:

Formalnie uznać osoby LGBTQI+ za grupę szczególnie wrażliwą w świetle standardów prawa azylowego. Zapewnić im natychmiastowy i niedyskryminacyjny dostęp do podstawowych usług, w tym pomocy medycznej, psychologicznej i prawnej, a także możliwość bezpiecznego i adekwatnego zakwaterowania krótkoterminowego, średnioterminowego i długoterminowego. Świadczone usługi muszą być w pełni zgodne z międzynarodowymi standardami ochrony i w duchu zasady humanitaryzmu, szczególnie w zamkniętych i otwartych ośrodkach dla uchodźców.

2. Reforma prawna i proceduralna:

Zreformować procedury ubiegania się o ochronę, aby uwzględnić sytuację osób LGBTQI+ na każdym etapie trwania procedury. Powinno to obejmować:

- Pełne poszanowanie i poufność w przypadku ujawnienia informacji dotyczących orientacji seksualnej i tożsamości oraz ekspresji płciowej (*coming out*).
- Zgodną z najnowszymi standardami ocenę wrażliwości (*vulnerability assessment*) i wiarygodności osoby.
- Obowiązkowe, kompleksowe szkolenia dla wszystkich urzędników zaangażowanych w procedury azylowe – w tym strażników granicznych, administracji Urzędu ds. Cudzoziemców i organów ścigania – w temacie praw i potrzeb osób LGBTQI+ ubiegających się o ochronę.

3. Współpraca i zaangażowanie organów decyzyjnych:

Ustanowienie przejrzystych, opartych na współpracy mechanizmów zaangażowania organów rządowych, organizacji pozarządowych i podmiotów międzynarodowych w celu odpowiedzi na potrzeby osób LGBTQI+ na wszystkich etapach cyklu humanitarnego.

Zapewnienie, aby potrzeby osób LGBTQI+ były wyraźnie odzwierciedlone w obecnej i przyszłej polityce migracyjnej oraz praktykach administracyjnych.

4. Mechanizmy monitoringu i rozliczalności:

Wdrożenie niezależnych mechanizmów monitorowania, informacji zwrotnej i oceny jakości pod kątem sytuacji grup wrażliwych LGBTQI+ w ośrodkach recepcyjnych i procedurze ubiegania się o ochronę. Zgodność z międzynarodowymi zobowiązaniami w zakresie praw człowieka poprzez przejrzystą sprawozdawczość i wymóg rozliczalności publicznej.

Podsumowanie

Niniejszy raport przedstawia analizę przypadku Polski – państwa członkowskiego UE, które po latach ograniczania praw osób LGBTQI+ i innych mniejszości doświadcza obecnie dwóch równoległych kryzysów na swoich wschodnich granicach: z Ukrainą i Białorusią. Na podstawie ponad 40 wywiadów, w tym wypowiedzi ponad dwudziestu osób zmuszonych do opuszczenia Białorusi, Ukrainy, Syrii, Afganistanu, Ugandy i innych państw, w których groziło im niebezpieczeństwo, opracowaliśmy kompleksową analizę czynników ryzyka oraz barier instytucjonalnych, które utrudniają osobom LGBTQI+ znalezienie bezpiecznego schronienia w Polsce.

W pierwszej części raportu nakreślono kontekst prawny, społeczny i migracyjny Polski, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji osób LGBTQI+ oraz dostępnych ścieżek migracyjnych. W drugiej części wykazano, że osoby LGBTQI+ w Polsce są narażone na przemoc i dyskryminację na każdym etapie procedury azylowej – o ile w ogóle mają do niej dostęp. W trzeciej części pokrótce opisano, w jaki sposób wzrost liczby migracji oraz większa dostrzeżalność osób LGBTQI+ wpłynęły na zmiany w sektorze społecznym w Polsce – choć nie przełożyły się na zmiany administracyjne ani modyfikacje ram prawnych.

Analiza doświadczeń samych migrantów przymusowych stanowi punkt zwrotny w debacie na temat reagowania na potrzeby uchodźców z perspektywy praw człowieka, ponieważ polski kontekst redefiniuje i rozszerza kategorię „przymusowej migracji LGBTQI+” – obejmując nią także

osoby z Turcji, Rosji czy Białorusi, które nie ubiegają się o ochronę na podstawie kryteriów SOGIESC, z powodu braku zaufania do systemu azylowego.

W świetle uzasadnionych obaw o przyszłość unijnego systemu azylowego oraz zmian w dynamice regulacji unijnych i krajowych narracjach dotyczących bezpieczeństwa, a także otwarcia nowych szlaków migracyjnych do Europy – raport pokazuje, w jaki sposób brak ogólnych rozwiązań i współpracy między instytucjami publicznymi a sektorem humanitarnym może doprowadzić do załamania sytuacji osób najbardziej narażonych. Jednocześnie wskazuje konkretne kroki i rekomendacje, które mogłyby posłużyć reformie systemu azylowego w Polsce, tak aby lepiej odpowiadał on na potrzeby osób LGBTQI+ i tym samym usprawnił obecny i przyszły system przyjmowania uchodźców.

Rekomendacje

Zapewnienie adekwatnej ochrony i wsparcia dla osób LGBTQI+ z doświadczeniem przymusowej migracji wynika bezpośrednio ze standardów praw człowieka i powinno być zapewnione na wszystkich etapach odpowiedzi humanitarnej. W oparciu o analizę polskiej odpowiedzi humanitarnej oraz zgromadzonych danych jakościowych, niniejszy raport podkreśla konieczność usprawnienia działań wszystkich zaangażowanych podmiotów – w szczególności w zakresie ochrony prawnej oraz zapewnienia odpowiedniego dostępu do usług. W związku z tym zalecamy podjęcie następujących działań:

A. Do polskich organów publicznych:

1. **Do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz służb granicznych:** Należy wprowadzić kompleksowe szkolenia z zakresu praw człowieka dla administracji publicznej i funkcjonariuszy służb mundurowych, – w tym Straży Granicznej, pracowników Urzędu do Spraw Cudzoziemców (UDsC) oraz organów ścigania – w celu zapewnienia skutecznego, zgodnego z prawem i wolnego od dyskryminacji wsparcia oraz ochrony dla uchodźców i migrantów należących do społeczności LGBTQI+.

Należy opracować i wdrożyć standardowe moduły szkoleniowe, aby prowadzić obowiązkowe szkolenia uwzględniające kwestie SOGIESC dla Straży Granicznej, pracowników UDsC oraz tłumaczy. Szkolenia te powinny obejmować rozpoznawanie, rozpatrywanie i ochronę wniosków o azyl związanych z SOGIESC, z poszanowaniem godności osób składających wnioski oraz zachowaniem profesjonalizmu. Niezbędne jest, by funkcjonariusze Straży

Granicznej i pracownicy UDsC regularnie uczestniczyli w obowiązkowych szkoleniach prowadzonych przez niezależnych ekspertów ds. praw człowieka i osób LGBTQI+. Należy również wdrożyć system oceny i identyfikacji przypadków dyskryminacji systemowej.

2. **Do Urzędu ds. Cudzoziemców:** Należy umożliwić osobom ujawnienie statusu SOGIESC w sposób bezpieczny i dobrowolny. Konieczne jest zapewnienie bezpiecznej przestrzeni dla osób, które powołują się na SOGIESC jako część lub podstawę swojego wniosku – na wszystkich etapach procedury. Należy również egzekwować przestrzeganie międzynarodowych ram praw człowieka i ochrony uchodźców, w tym wytycznych UNHCR.

Należy zapewnić, aby wszystkie etapy procedury – w szczególności wywiad i ocena wiarygodności – były przeprowadzane w sposób uważny i bezpieczny, z udziałem odpowiednio prze-

szkolonych tłumaczy specjalizujących się w tłumaczeniach wrażliwych na kwestie SOGIESC. Władze muszą zagwarantować osobom LGBTQI+ ubiegającym się o azyl bezpieczne środowisko, wolne od dyskryminacji i uwzględniające doświadczenie traumy przez cały czas trwania procedury.

Należy monitorować i regularnie szkolić tłumaczy w zakresie wrażliwości na kwestie płci oraz tematy związane ze społecznością LGBTQI+. Konieczne jest także bieżące reagowanie na zgłoszenia dotyczące homofobicznych, transfobicznych lub bifobicznych nieprawidłowości w tłumaczeniu.

Należy zapewnić standardowy protokół oceny narażenia na zagrożenia zgodny z międzynarodowymi normami. Należy zadbać również o to, aby służby graniczne, urzędnicy UDsC i przedstawiciele prawni ściśle przestrzegali tych norm i protokołów podczas rozpatrywania wniosków o ochronę osób LGBTQI+. Nie wolno stosować szkodliwych praktyk, takich jak przymusowe ukrywanie tożsamości, błędne określanie płci czy opieranie się na stereotypowych ocenach tożsamości osób LGBTQI+.

3. **Do służb granicznych i Ministerstwa Sprawiedliwości:** Służby graniczne muszą w pełni przestrzegać międzynarodowych przepisów dotyczących azylu poprzez uznawanie i rozpatrywanie wniosków o ochronę opartych na SOGIESC. Należy niezwłocznie zgłaszać oraz zakazać pushbacki i inne nielegalne praktyki na granicach. Urzędnicy odpowiedzialni za przestrzeganie praw człowieka – zarówno w organach ścigania, jak i w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich – muszą uwzględniać prawa osób LGBTQI+ w swoich działaniach monitorujących i sprawozdawczych oraz odpowiednio reagować w przypadku podejrzenia lub zgłoszenia naruszeń.
4. **Do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych:** Należy zapewnić dodatkową ochronę przed wydaleniem z Polski osobom ubiegającym się o azyl ze względu na SOGIESC. Państwo ma obowiązek przestrzegać międzynarodowego zobowiązania do zapewnienia szczególnej ochrony osobom LGBTQI+ przed deportacją do krajów, w których grozi im niebezpieczeństwo. Konieczne jest również przeprowadzanie rzetelnej i aktualnej oceny sytuacji prawnej osób LGBTQI+ w tych państwach.
5. **Do Urzędu ds. Cudzoziemców:** Należy zakazać przetrzymywania uchodźców i osób ubiegających

się o ochronę ze względu na orientację seksualną lub tożsamość płciową w zamkniętych ośrodkach (detencji).

6. **Do administracji ośrodków recepcyjnych:** Należy zagwarantować dostęp do wsparcia psychologicznego i prawnego w ośrodkach dla uchodźców i ośrodkach zakwaterowania zbiorowego, jak również dostęp do niezbędnych usług tłumaczeniowych. W przypadku braku takich usług ze strony instytucji publicznych należy zapewnić możliwość skorzystania ze wsparcia organizacji pozarządowych.
7. **Do administracji publicznej:** Konieczne jest to, aby administracja publiczna oraz system opieki zdrowotnej traktowały osoby LGBTQI+ z szacunkiem, profesjonalizmem i bez dyskryminacji – na wszystkich etapach przyjęcia. Należy wdrożyć skuteczny mechanizm monitorowania i przekazywania informacji zwrotnej na wypadek praktyk dyskryminacyjnych ze strony instytucji publicznych.

Należy zagwarantować przejrzyste mechanizmy kierowania osób LGBTQI+ do organizacji społeczeństwa obywatelskiego zajmujących się wsparciem uchodźców i migrantów. Organizacje te powinny otrzymywać odpowiednie wsparcie instytucjonalne i finansowe, w oparciu o ich realne potrzeby, obowiązujące przepisy oraz standardy międzynarodowe. Osoby ubiegające się o azyl powinny być łączone ze sprawdzonymi organizacjami oferującymi kompleksowe wsparcie oparte na prawach człowieka, bez zbędnych barier biurokratycznych.

8. **Do Ministerstwa Zdrowia:** Należy zapewnić osobom transpłciowym i niebinarnym, które zostały zmuszone do opuszczenia swoich państw, nieograniczony dostęp do opieki zdrowotnej afirmującej ich tożsamość płciową – w tym hormonalnej terapii zastępczej (HTZ), operacji korekty płci oraz wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego. Konieczne jest przeciwdziałanie stygmatyzacji w systemie ochrony zdrowia. Pracownicy służby zdrowia powinni zapewniać wszystkim pacjentom opiekę wolną od dyskryminacji, z poszanowaniem prawa każdej osoby do równego dostępu do świadczeń zdrowotnych.
9. **Do Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej:** Należy przeciwdziałać bezdomności i wyzyskowi osób LGBTQI+ w zakresie dostępu do zakwaterowania. Należy zapewnić bezpieczne, uwzględniające kwestie

płci i mniejszości zakwaterowanie o charakterze krótkoterminowym, średnioterminowym i długoterminowym.

10. **Do Ministerstwa Sprawiedliwości:** Należy aktywnie monitorować, przeciwdziałać i ścigać przypadki podżegania do nienawiści oraz przemocy wobec mniejszości etnicznych, narodowych i osób należących do społeczności LGBTQI+. Konieczne jest niezwłoczne i jednoznaczne potępienie kampanii oszczerstw wymierzonych w osoby LGBTQI+ oraz obrońców praw migrantów. Ma to kluczowe znaczenie, ponieważ ustalenia niniejszego raportu wskazują, że narracje anty-LGBTQI+ formułowane przez osoby publiczne są powielane na szczeblu lokalnym, co dodatkowo utrudnia działania pomocowe.
11. **Do Ministerstwa Równości:** Należy aktywnie przeciwdziałać dyskryminacji krzyżowej oraz podżeganiu do przemocy, opierając się na udokumentowanych danych.

Należy zapewnić, aby polski Kodeks karny miał zastosowanie do wszystkich osób migranckich należących do społeczności LGBTQI+, w tym osób o zróżnicowanej tożsamości i ekspresji płciowej (GIE) oraz cechach płciowych (SC). Podżeganie do nienawiści ze strony osób publicznych powinno być traktowane ze szczególną surowością, a nastroje antyuchodźcze i anty-LGBTQI+ należy monitorować na bieżąco.

12. **Do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji:** Należy opracować i wdrożyć inkluzywne

polityki migracyjne, które uwzględniają wzajemnie powiązane potrzeby uchodźców i migrantów LGBTQI+. Konieczne jest ustanowienie programów integracyjnych – zarówno społecznych, jak i publicznych – oraz innych mechanizmów zapobiegających bezdomności. Priorytetowo należy traktować współpracę z organizacjami LGBTQI+ oraz inicjatywami migrantów, aby zapewnić wsparcie oparte na prawach człowieka i działaniach społecznościowych. Integracja osób LGBTQI+ powinna zostać uznana za kwestię przekrojową w planowaniu przyszłych działań kryzysowych oraz polityki migracyjnej.

13. **Do Urzędu ds. Cudzoziemców:** Należy zgromadzić dane dotyczące wniosków o azyl złożonych przez osoby LGBTQI+ zgodnie z międzynarodowymi wymogami w zakresie safeguardingu. W sposób jawny, ale bezpieczny, należy poinformować kluczowe instytucje i ekspertów o trendach demograficznych i odsetku pozytywnych decyzji o udzieleniu ochrony.
14. **Do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych:** W ramach krajowej realizacji Paktu o Migracji i Azylu UE należy uwzględnić dodatkowe rozwiązania dotyczące ochrony osób LGBTQI+ ubiegających się o ochronę w Polsce na wszystkich etapach, w tym podczas procedury weryfikacyjnej. Należy zastosować się do zaleceń zawartych w Powszechnym Przeglądzie Okresowym oraz w raporcie niezależnego eksperta ONZ ds. ochrony przed przemocą i dyskryminacją ze względu na płeć i orientację seksualną, aby poprawić uznanie i ochronę uchodźców i migrantów LGBTQI+ w kraju.

B. Do podmiotów międzynarodowych:

1. **Należy prowadzić działania rzecznicze na rzecz inkluzywnej polityki azylowej i migracyjnej we współpracy z lokalnymi organizacjami, instytucjami oraz społecznościami osób LGBTQI+ i migrantów.** Działania te powinny opierać się na rzetelnych danych. W przypadku ich braku należy priorytetowo traktować proces ich gromadzenia oraz analizę potrzeb. Konieczne jest zidentyfikowanie luk i wyzwań występujących na wszystkich etapach przyjmowania migrantów.

Należy informować pracowników i partnerów o międzynarodowych standardach w zakresie prawa azylowego oraz ochrony osób LGBTQI+ ubiegających się o ochronę. Równocześnie warto zdobywać wiedzę na temat lokalnych uwarunkowań oraz ram prawnych dotyczących ochrony migrantów i praw osób LGBTQI+.

W państwowych ramach prawnych i politykach, takich jak polityka migracyjna czy Pakt o Migracji i Azylu, należy zapewnić odpowiednią ochronę i wsparcie

dla uchodźców oraz migrantów z grup szczególnie wrażliwych, w tym osób LGBTQI+.

2. **Konieczne jest przeprowadzenie obowiązkowych szkoleń dla zespołów na temat pracy z osobami migranckimi, z uwzględnieniem kwestii tożsamości płciowej oraz orientacji seksualnej.** W zależności od profilu organizacji, charakteru oferowanego wsparcia i grupy docelowej, należy zapewnić dodatkowe szkolenia i dostęp do ekspertów. Na przykład, jeżeli organizacja koncentruje się na pomocy uchodźczynom z Ukrainy, należy upewnić się, że zespół jest przygotowany do pracy z osobami transpłciowymi oraz posiada wiedzę na temat lokalnego kontekstu i wyzwań.

Należy zapewnić najwyższe standardy pracy i bezpieczeństwa w pracy międzysektorowej. Konieczne jest zapewnienie i znormalizowanie dostępu do superwizji i pomocy psychologicznej w planowanych i realizowanych projektach, z uwzględnieniem grup szczególnie wrażliwych, zarówno wśród beneficjentów, jak i personelu oraz partnerów.

Należy aktywnie poszukiwać i oferować wsparcie oraz udzielać informacji, a także wzmacniać i budować sieci kontaktów z lokalnymi podmiotami humanitarnymi oraz nieformalnymi grupami. W ramach lokalnych działań humanitarnych grupy te często mają znacznie lepszy dostęp do społeczności narażonych na dyskryminację i cieszą się ich zaufaniem, dysponując przy tym sprawdzonymi sieciami wsparcia oraz specjalistyczną wiedzą. W wielu sytuacjach humanitarnych organizacje LGBTQI+ są kryminalizowane i zniechęcane do rejestracji,

dlatego podmioty międzynarodowe muszą zachować szczególną ostrożność i rozagę, by wzmacniać, a nie szkodzić tym organizacjom. Należy zapewnić współpracę z lokalnymi organizacjami pozarządowymi działającymi na wszystkich etapach przyjmowania i integracji, w celu identyfikacji potrzeb oraz zapewnienia kompleksowego wsparcia osobom w drodze.

Należy zapewnić wsparcie strukturalne oraz stabilne finansowanie lokalnym organizacjom pozarządowym, aby umożliwić rozwój trwałych struktur pomocowych wykraczających poza strategię wycofania się organizacji międzynarodowych. Międzysektorowa pomoc humanitarna jest często skomplikowana, czasochłonna i niezastąpiona, a jej trwałość wymaga starannego planowania.

3. **Należy zapewnić dobrze skoordynowaną reakcję humanitarną we współpracy ze wszystkimi zaangażowanymi podmiotami.** Ważne jest, aby komunikacja z innymi organizacjami międzynarodowymi była przejrzysta, co pozwala uniknąć dublowania działań oraz przeciążenia lokalnych zasobów. Zachęca się do podejmowania wspólnych działań promocyjnych, bazujących na wiedzy i doświadczeniu poszczególnych organizacji.
4. **Należy powołać niezależnie monitorowaną, wspólną grupę zadaniową ds. ochrony osób LGBTQI+ z doświadczeniem przymusowej migracji,** zapewniającą współpracę między organami władzy, organizacjami pozarządowymi i agencjami ONZ oraz gwarantującą dostęp do sprawozdań z postępów prac i odpowiednich wskaźników.

Konieczne jest zapewnienie najwyższych standardów pracy, ochrony i bezpieczeństwa w działaniach międzysektorowych. Należy dbać zarówno o zespół, jak i beneficjentów. Wsparcie psychologiczne i superwizję należy traktować priorytetowo we wszystkich planowanych i realizowanych projektach, które mogą potencjalnie narażać na traumę. Należy uważnie obserwować objawy

zmęczenia i wypalenia zawodowego oraz odpowiednio na nie reagować.

Należy zidentyfikować i zgłosić luki prawne oraz nieprawidłowości w istniejących systemach ochrony uchodźców i migrantów LGBTQI+, zwracając szczególną uwagę na czynniki zwiększające ich wrażliwość oraz ryzyko dyskryminacji wynikającej z nakładających się cech na wszystkich etapach procesu przyjmowania uchodźców. Ważne jest również wskazanie rozbieżności między obowiązującym prawem a jego stosowaniem w praktyce. Należy wspierać podmioty międzynarodowe oraz instytucje monitorujące sytuację w Polsce w nawigowaniu krajowych przepisów dotyczących przyjmowania uchodźców i praw osób LGBTQI+.

2. **Należy działać na rzecz poprawy usług publicznych oraz włączenia kwestii osób LGBTQI+ do istniejących i przyszłych ram prawnych i administracyjnych.**

Należy negocjować dostęp do grup szczególnie wrażliwych na różnych etapach pomocy humanitarnej, korzystając ze wsparcia innych podmiotów, takich jak międzynarodowe organizacje pozarządowe czy diaspory. W przypadku odmowy dostępu do udzielania pomocy ratującej życie lub monitorowania przestrzegania praw człowieka należy domagać się publicznego i szczegółowego udostępnienia informacji na temat sposobów ochrony uchodźców

i migrantów z grup szczególnie wrażliwych oraz procedur ich identyfikacji.

Głosy osób LGBTQI+ oraz doświadczenia przymusowych migrantów powinny być centralnym elementem procesów decyzyjnych i działań rzeczniczych. Należy aktywnie promować ich perspektywę w debatach politycznych, mediach oraz kontaktach z interesariuszami, aby mieć pewność, że działania rzecznicze wychodzą od społeczności LGBTQI+ i odnoszą się bezpośrednio do ich codziennego życia.

Należy budować i wzmacniać strategiczne sojusze z organizacjami międzynarodowymi, instytucjami publicznymi i decydentami politycznymi w celu zwiększenia skuteczności działań rzeczniczych i zapewnienia długoterminowego wsparcia. W miarę możliwości należy uczestniczyć w wysłuchaniach publicznych, konsultacjach dotyczących polityki i wspólnych działaniach rzeczniczych, aby bezpośrednio wpływać na procesy decyzyjne i kształtować politykę mającą wpływ na swoją pracę.

Należy zapewnić międzynarodowym organizacjom i instytucjom monitorującym sytuację w Polsce wiarygodne dane i informacje z pierwszej ręki, angażując je w ten sposób w ochronę i wsparcie uchodźców i migrantów należących do społeczności LGBTQI+.

C. Do lokalnych organizacji pozarządowych i grup nieformalnych:

1. **Należy określić, jakie zasoby i usługi są niezbędne lub których brakuje, aby zapewnić migrantom ze społeczności LGBTQI+ pomoc ratującą życie i ochronę.** Należy przekazać odpowiednim podmiotom na szczeblu krajowym i lokalnym informacje na temat luk w zakresie ochrony oraz potrzeb humanitarnych osób LGBTQI+.

Konieczne jest zapewnienie najwyższych standardów pracy, ochrony i bezpieczeństwa w działaniach międzysektorowych. Należy dbać zarówno o zespół, jak i beneficjentów. Wsparcie psychologiczne i superwizję należy traktować priorytetowo we wszystkich planowanych i realizowanych projektach, które mogą potencjalnie narażać na traumę. Należy uważnie obserwować objawy

Plan International Poland

Widok 8, 00-023 Warszawa
e-mail: feedback.poland@plan-international.org

plan-international.org